

ДЕЛОВАЊЕ И УТИЦАЈ СРПСКОГ СВЕШТЕНСТВА НА ПОДРУЧЈУ РУМУНСКОГ БАНАТА (1790-1801. ГОДИНЕ)²

Рад доноси први списак српских конзисторијалних рукописа писаних између 1790. (сигнатура 93, 94/21.06.1790.г.) и 1801. Године (сигнатура 202-203.633/14.02.1801.). Рукописи садрже наредбе које редигују и потписују српски архимандрит Бездина у румунском Банату, **Максим СЕКУЛИЋ** (сигнатуре 93, 94/21.06.1790, 142-143.623/08.11.1792, 143.624/04.02.1793, 145.627/05.05.1793, 144-145.626/08.05.1793, 144.625/30.07.1793, и 146-147.628/18.08.1793.), влашки секретар Темишварске епархије, **Јован из ШУБОЊЕ** (147-148-149.628/15.12.1793.), српски епископ **Петар ПЕТРОВИЋ** (185.630/18.03.1799, 187-188.631/24.04.1799, и 195.632/11.04.1800.), конзисторијални надзорник краљевских уплата у Темишварској епархији, **Василије НИКОЛИЋ** (167-168.629/31.10.1799.), **Петар ЧОРЕИ**/Petru CIOREI (187-188.631/ 24.04.1799.) и архимандрит манастира Гргетег, **Петар Јовановић ВИДАК** (202-203.633/14.02.1801.).

Рукописи сачињавају *Историју тамишког Баната* (Istoria Banatului Timișan) похрањени у хиљадугодишњој архиви БИРТА из Клокотића у Румунији. Свезак рукописа архивиран је под бројем 795/1781 и садржи укупно 204 странице, величине 365 x 230 мм, писане румунском, руском и српском ћирилицом.

Кључне речи: Архимандрит, Банат, Бездин, Видак, Гргетег, Карашевци, Секулић

У овом раду доноси се препис (транскрипција), транслитерација и превод 13 рукописа редигованих на славеносрпском језику и неререформисаној ћирилици грађанског типа, писани руским курзивом. Садржај је стриктно административно-теолошки и он садржи одредбе Тамиш-

¹ arb1.romania@gmail.com

² Овај рад је урађен у оквиру научног пројекта: „*Arhivele BIRTA - Prezervarea fiintei nationale*” који финансира Унија Румуна на Балкану (ASOCIATIA ROMÂNILOR DIN BALCANI), Букурешт. Због дужине рада, овом приликом штампа се његов први део под наведеним насловом док ће други део бити објављен у наредном броју.

ког конзисторијума³. Свезак рукописа повезан је касније у књигу, и на почетку XX века добија дрвене орахове корице, прекривене кожом. Почетни листови (странице 1-18) као истранице 119/120 недостају, док су странице 116 и 204 остале празне (неисписане). Неки листови садрже са стране белешке разних аутора, у којима су румунски латинисти XIX и XX века покушавали да одгонетну ћирилични садржај ових рукописа. Највише примедби донео је румунски свештеник Јон Б. Мурешјану (Ion B. Mureșianu)⁴.

Рукописи су писани претежно мешавином рускословенског и рускогкњижевног језика, са спорадичним утицајем српског језика. Коришћена је традиционална неререформисана ћирилица грађанског типа, писана руским курзивом. У тексту се појављује приличан број словних грешака, које отежавају рецепцију. Речи те категорије дате су у угластим заградама или са звездicom (*). Код таквих речи доносимо предлоге реконструисаних облика.

Сваки документ исписан је канцеларијским брзописом, што је уобичајено за већину ћириличних списа те врсте ма где да су се издавали. Нити у једном документу не појављују се јусови. Од јерова најчешће се среће дебело јер (ѣ), а танко јер (ѝ) је врло ретко. Приметна је мешавина различитих редакцијских типова ћирилице. Тако се за обележавање гласовне вредности *ja* користе три начина. Најчешћи је комбинацијом слова *ia*. Неретко у тој улози налази се слово *я*. Најређе се појављује прејотовано *a* (ѧ), које потиче из старијих епоха словенске ћирилице. За обележавање гласовне групе *ju* коришћено је прејотовано слово *ю*. Слово *јат* (Ѧ) писано је углавном да значи гласовну групу *je*. Слово *јери* (Ѣ) писано је махом недоследно, или замењено словом *и*, што је била препознатљива старија пракса у српкословенском језику. Место гласа *j* после самогласника или на крају речи углавном је означавано словом *й*, а понекад обичним *и*. Глас *у* означаван је на преовлађујући начин словом *ѹ*, али понекад и обичним *у*, што је зависило од навике писара. Од грчких слова јављају се омега (ω) и кси (ξ). Осећање и пракса писара за писање великих и малих слова не заснива се ни на каквим правилима. Скоро да је то ствар тренутног потеза руке писара која би обликовала велико или мало слово. Сасвим је уобичајено да се унутар речи појављује велико слово, а на њеном почетку мало. Такве појаве задржане су у приређеним текстовима (у оквиру транскрипције) како би се видела писарска изворност. Прекинуте речи на крајевима редова писари су углавном означавали једном цртом и врло ретко двома паралелним. Бројеви су писани арапским цифрама,

³ Административно и дисциплинско тело у руководству цркава у Банату.

⁴ Ion B. Mureșianu (2013) - "Din trecutul slovei Bănățene", Timișoara (Ион Б. Мурешјану, Из прошлости банатског слова, Темишвар).

чиме је напуштена старија пракса да се словима означавају бројеви уз комбинацију титли.

Рукописи којима располажемо писани су у румунском Банату и то: у Темишвару (21.06.1790.г., 08.11.1792.г., 04.02.1793.г., 05.05.1793.г., 08.05.1793.г., 30.07.1793.г., 18.08.1793.г., 15.12.1793.г., 18.03.1799.г., 31.10.1799.г., 11.04.1800.г. и 14.02.1801.г.) и СенЂурђу (24.04.1799.г.). Треба имати у виду да је крајем XVIII века рускословенски језик био неразумљив не само обичним људима, већ и већини припадника српског свештенства у Румунији⁵. Ако узмемо у обзир и друге рукописе карашевских архива, констатујемо да том приликом настаје један нови мешовит језик, познат у науци као **славеносрпски језик**, који срећемо читајући ове и друге текстове, језик који је настао мешањем рускословенског и народног језика, уз присуство појединих румунских израза. Овај језик је неуједначен и међу самим ауторима тамишких рукописа XVIII и XIX века, што се иначе може видети из приложених текстова.

У овом периоду већи део српског народа био је под влашћу Турака, тако да је црквенословенски језик руске редакције помогао Србима да сачувају културну традицију и сопствени књижевни језик⁶, као темељ за српски национални препород у XIX веку.

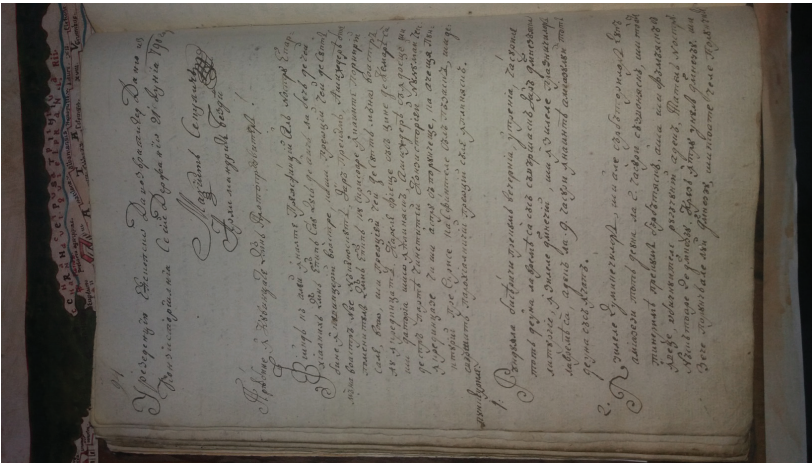
Дрвене корице повезаног рукописа (recto и verso)

⁵ ОРФЕЛИНЪ, Захариа, „Славенская и Валахијская каллиграфия“.

⁶ АРСИЋ, Ирена, „Улога Српске правослвне цркве у оснивању и у раду Матице српске у Дубровнику“.

Странице рукописа на рускословенској и румунској ћирилицы

I. Сигнатура: 93, 94–21.06.1790.г.

Рукопис под сигнатуром 93 и 94/21.06.1790.г. писан је претежно мешавином рускословенског и руског књижевног језика са спорадичним изразима из српског народног језика (нпр. *У судрѹжество*; *у суду светломѹ* и сл.), традиционалном неререформисаном ћирилицом грађанског типа, руским курзивом.

Транскрипција:

Благо[г]ѡвѣйннѣишемѹ Протопрезвитерѹ С(вя)щенникомъ ¹² и Діакономъ Протопопѣа Чакочкаго! ¹³ Ненеизвѣстно Хочѣ быти вашим[ъ] благоѡвѣйнствим[ъ] да кой¹⁴ из придѹНадлежащей Протопопѣа Чакочком[ъ] мѣста дентій, ¹⁵ Парох[ъ] Іерей Петръ Милѹтиновичъ, чрез некое из Стояже Парох[ъ] ¹⁶ Циганина обѹвинень, кодѹ Племенити Комитатѡ Темішварс[каго] ¹⁷ дѣле Тергованій Сталсѣ, ѹки бы онѣ Сѹтемже ци ганиномъ ¹⁸ у судрѹжество Тергованій бы, коеѡ ради узрока, и приста-ти ¹⁹ у сѹду светломѹ онѣ Іерей Петръ долже ноствовалъивъ лице Предѹ¹⁰ сѹдомъ ѡт[ъ] циганина изѡбличиватій, ѡбачевѹ нѣких[ъ] важних[ъ] ¹¹ Слѹчая По сказанію циганиню Немоглось за Свидителство¹²вати зато онѣ Парох[ъ] ѡт[ъ]пѹштень былъ и ѡт[ъ]решень ѡт[ъ] Племѣ¹³нитор, Комитати и честнѣишемѹ Конзисторійном[ъ] на из¹⁴ѡбличенію Д(ѹ)х(о)вно Датъ---

¹⁵ Сегѡ ради всѣмъ С(вя)щеником(ъ) Пред Помянутаѡ Протопопѣа ¹⁶ ѡт[ъ] Стране Честнѣишаѡ Конзисторіалнаѡ Налагает-ся и ѡстро ¹⁷ запрѣщаетъ Да добро Сваки Наети Пред Позорствѹ етъ и

хра|¹⁸нитя ѿставившій Должность С(вя)щенническаго званія |¹⁹Терговати Да не дерзаетъ и не точію Доволствуются Кодь |²⁰Своего Дома, ѿт[ъ] собственаго Своего Прид Плод ка продаватѹи |²¹Нопаче, и На вашаръ разне по мѣстамъ подкуѹпѹитя и Ходит[ъ] |²²и Дрѹго Да не водите за не томъ дѣле и вес Височайшій |²³Пропись бивалсть Кое За разумѣни сте Ниединъ того |²⁴ѿтрещитя Неможете Да само Познато нѣ ащели |²⁵бы Которій ѿ свѣщеникомъ Покуситя Сам Собою или |²⁶Чрезъ Подозретелне люде таковое дѣловъ Пред най Менше |²⁷Мѣшатя и терговати Хотели всякъ Да вестъ аще |²⁸Кой такѡ обрящется Не само за време ново вес жизнь |²⁹Свою Лишается Хочеть, и не само Парохію и приходовъ тоя |³⁰Но и честіи Священнической без ѡбрედеленія всякаго термина |³¹Сіе за вѣдомость и ѡхраненіе С(вя)щенства На той Конецъ |³²оббавляется На всяки Сей циркѹларій При себѣ Приписати |³³имать за придиет о должности Себи и по том[ъ] Да водится Ориги|³⁴нал же Сей По Прошествій цѣлаго Протопопїата Паки. ||¹¹ У резиденцію Епѣскопскоѡ Да возвратитя Дано из |²Конзисторїалнїа Сесие Держанїѡ 21 Іунїа [1]790 года. |³Максимъ Секуличъ |⁴Архимандритъ Бездинъ

Транслитерација:

Благоговѣјњешему протопрезвитеру свјашчеником и дијаконом
Протопопїата чаковачкаго,

Ненеизвесно хоче бити вашим благоговѣјнством да који из принадежашчеј Протопопїата чаковачком места Денти парох јереј Петр Милутинович, чрез некоје и стојаже парох Циганина обвинен код племенити комитато темишварскаго дјелетергованиј стал сја, јаки би он стем же Циганином у судружество тергованиј би, којего ради узрока и пристати у суду светлomu он, јереј Петр, долженствовал и в лице пред судом от Циганина изобличавати, обаче в неких важних случаја по сказанију Циганину не моглос за свидјетельствовати, зато он парох отпуштен бил и отрешен от племенитор.Комитати и чесњешему Конзисторијалном на изобличенију духовно дат.

Сего ради, всјем свјашчеником прет помјанутаго протопопїата от стране честњешаго Конзисторијалнаго налагајетсја и остро запрешчајет да добро сваки на ети прет позорствује ти хранитсја, оставивши должност свјашченическаго званија, терговат и да не дерзајет и неточију доволствујатсја код својего дома от сопственаго својего прит плот ка продавати, н опаче и на вашар разне по мјестам поткупитсја и ходит. И друго, да не водите за нетом дјеле и ве свисочајши пропис бивалсткоје за разумјѣни стеније дин того отрешитсја не можете да само познато није. Ашче ли би коториј о свештеником покуситсја сам собој у илич репозретелне људе таковоје дјело в пред најменьшем јешати сја и терговати

хотели, всјак да весташче који тако обрјашчет сја не само за време, но во вес жизњ своју лишајетсја хошче ти не само парохију и приходов тоја но и чести свјашченически, без обределенија всјакога термина. Сије за вједомост и охраније свјашченства на тој конец обављајетсја на всјаки сеј циркулариј присебје, а приписати имат за придијето дожности себи и потом да водитсја оригинал же сеј по прошествији цјелаго протопопијата, пак и у резиденцију епископско да возвратитсја. Дано из Конзисторијалнија сесије держано 21. Јунија 1790. года.

Максим Секулич Архимандрит. Бездин.

Превод:

Најпоштованијем протопрезвитеру⁷, свештеницима и ђаконима Протопопијата чаковачког.

Неће непознато бити вашим верницима да је јереј Петар Милутиновић, парох из места Дента, које припада Протопопијату чаковачком, од стране неког Циганина из исте парохије оптужен пред племенитим Темишварским комитатом да је започео трговину, тако да је био стим Циганином у спреси, због чега је он – јереј Петар – и био у обавези да се јави светлом суду и да лично, пред судом од стране Циганина буде препознат. Међутим, у погледу неких важних случајева, поједина сведочења Циганина нису могла бити потврђена и зато је он – парох, био отпуштен и ослобођен од племенитог комитата и предат часном Конзисторијуму⁸ на истрагу.

Због свега овог⁹, налаже се свим свештеницима наведеног протопопијата, од стране пречасног Конзисторијума, и оштро забрањује да за свако добро, о овоме унапред води рачуна и да се чува да не напусти дужност свештеничког звања, да се не усуђује трговати – ни код своје куће остварујући корист продајом сопствених производа, нити одласком на вашаре по разним местима докупљивањем (робе). И друго, да не водите

⁷ Протопрезвитер (у православној цркви) - виши свештеник (протојереј, ставрофор или крстоносац), одликован правом да на прсима носи златан крст; Највеће одликовање за протојереје.

⁸Административно и дисциплинско тело у руководству цркава у Банату(лат. **consistorium**, фр. **consistoire**). У касном средњем веку, територијални владари били су регионални епископи у административном подручју, јер је веза између цркве и државе била нарочито блиска. Ово се такође примењивало на суверенике других апоена, на пр. римокатоличким краљевима (римокатолички краљ Баварске био је и највиши епископ Евангелистичке лутеранске цркве). Да не би постали непопуларни, у пракси су владари индиректно вршили епископске функције надлежних органа(Consistorium).

⁹ Кад је у питању форма *духовно*, питање је да ли се она односи на суђење или на конзисторијум. Таквих места која могу бити различито интерпретирана у овом тексту има заиста много и нисмо сигурни у потпуности у погледу тачности превода.

због тога такве послове. А чињеница да постоји узвишени пропис који нисте разумели – нико не може да порекне да му то није било познато.

Ако би неки свештеник покушао – сам или преко сумњивих људи – у такво дело од сада и у најмањој мери да се меша и хтео да тргује, нека зна да ће не само привремено него за цео живот бити лишен не само парохије и прихода од ње, него, до даљег и свештеничке части. Из тог разлога ово се на знање и сигурност свештенства објављује на сваки циркулар, а требало би то додати и као дужност себи и по томе да се свако води. Овај оригинал након обиласка целог Протопопијата треба опет да буде враћен у Епископску резиденцију.

Издато на конзисторијалној седници, одржаној 21. јуна 1790. године.

Максим Секулич, Архимандрит Бездина.

II. Сигнатура: 142-143.623-8.11.1792.г.

Текст је писан традиционалном неререформисаном ћирилицом грађанског типа, на славеносрпском језику.

Транскрипција:

Бл(а)гоговѣинеишемѸ, Г(оспо)д(и)нѸ ПротопрезвитерѸ

СѸпомянѸти се, бѸдете, могли, да СегѸ текѸцагѸ, тада уже Единож-
да одѸ²писатѸ, вамѸ.

1во.Еже би какови безѸ пасошавѸ КалѸгери на Ски³тали се, СемѸ и тамѸ, СегѸ ради, По вторителнѸй бл(а)гоговѣинствѸвашемѸ, ⁴Ѹ тойжеи С(вя)той МатеріѸ Налагається и препорѸчаєтѸ, Не СамѸ на инно⁵стране, КалѸгере, позѸрѸствовати, Нона Све нашѸ й темишварскіѸ Епа⁶рхіѸ добрѸ, на блюдовати позѸрѸствуйте бѸди ѸнѸ познатѸ, или непо⁷знатѸ би билѸ, А пасошѸ или Ѹт[Ѹ] СвоегѸ манастира или Ѹт[Ѹ] ЧеснѸишагѸ ⁸конзисториѸмѸ Не имѸл би, таковагѸ, А бѸје ухватити КодѸ месне Кома⁹нде, даѸти и ѸбчуванѸ на ЕгѸ, СобѸ свеже, трошкове СемѸ у темишварѸ ¹⁰Ѹправити. ¹¹

[2гѸ] РавнимѸ образомѸ препорѸчити, НеизѸѸоставлѸється в купѸна ¹²ложити, наЛожити, да би Парохіални, СвѸщеници, СвоеѸ ПарохіѸ Хранили ¹³добрѸ и не Ѹт[Ѹ]в[Ѹ]тствовали На ни, 24. Сата, безѸ ведомости и дозволенив ¹⁴Свою Протопрезвитери вѸ слѸчай Ѹбаче, противномѸ СемѸ Аще би КѸй ¹⁵парохѸ, изѸ СвоегѸ СамѸѸлство у перстване повиновали се СемѸ На¹⁶логѸ идѸ удали се, безѸ вѸдомости Свою СвоегѸ протопрезвиѸтеѸра и А¹⁷тествоти Ѹт[Ѹ] Свое парохіѸ, на 24 Сата, таковагѸ немедвенѸ изво¹⁸лите, репортирати ЧеснѸишемѸ конзисториѸмѸ, ѸнѸ заСлѸженагѸ ¹⁹Ѹрофа, неизѸбѸжить.

[3гѸ] На послѸдо кѸ Ѹбавляется бл(а)гоговѣнствѸ вашемѸ ²⁰нѸкотори СтефанѸ трѸбетичѸ или ЧатчичѸ из СентѸ АндреѸ Епар-

хій ²¹ бѹдимској оставиль, Свою женѹ, именемъ Елисаветѹ и рожденѹ ива²²новичъ предъ, лѣта, Коегѡ почета къ витавси за Чилове, о Лѣти, Слѣдова²³телнѣ Яношъ Мирма тешкѡ, изъ васіѡве, Епархіи вершачкой, оставиль ²⁴ женѣ именемъ Ева рожденѹ Шуркичѹл и, такоже изъ васіѡве, но Егѡ вита²⁵ли се, За Чинось, За октомврии Сегѡ лѣта, Стефанъ Лаки-тичъ, изъ ²⁶ Шеда Епархіи Архиепископа, и Митрополитиия оставиль Свою Женѹ Со²⁷фію, кой витарати Починается о 16. Октомврія Сегѡ лѣта, и Сов²⁸ершится у послѣднимъ, Априліа 1793. лѣта, на днѣ Самоилѡ из Села ²⁹ великагѡ Шина Епархіи вершачкой оставиль Свою Женѹ, Петрѹ и ³⁰ побегль кой цитира се, 6 – Ноемвриа изволите дакле во всѣхъ Паро³¹хіахъ Протопопіата вашегѡ, Пѹ пличнѡ По прежде даномъ вамъ Налагаеть ³² за – 6 – М(ѣся)ца, Темишваръ – 8 – Ноемвриа – [1]792 – изъ Конзисторіума ³³ Епископате Темишварскіа Маѣимъ Секѹличъ Архимандритъ Бездинъ

Транслитерација:

Благоговјејшему господин протопрезвитер, Опомјанути се будете могли да сего текушчаго, тада уже јединожда отписато вам:

1. Жеже би какови без пасоша в калуђери наскитали се семѡ и тамо, сего ради повторителњеј благоговјејству вашему о тојже истој материји налагајетсја и препоручајет не само на иностране калуђере позрствовати, но на све наши Темишварски епархији добрје набљудавати позрствуйте буди он познат или не познат би бил. А пасош или от својега манастира или отчесњејшаго конзисторијуму не имјел би, таковаго а бије ухватити код месне команде дајти и обручаван онај его, собсвеже, трошкове семо у Темишвар оправити.

[2] Равним образом препоручити, неизостављајетсја в купје наложити, наложити да би парохијални свјашченици својеј парохији хранили добрје и неотвествовали на њи 24 сата, без ведомости дозволе ни в своју протопрезвитери. В случај обаче, противному семо ашче би куј парох из својега самовольство у перстване повиновали се сему налог је идје удаљи се без вједомости своју својега протопрезвитера и атествоти от своје парохијина 24 сата, таковаго немедвено[немедљено*] изволите репортирати чесњејшему конзисторијуму. Он заслуженаго штрафа не избјежит.

[3] На посљедо к обављајетсја благоговјејству вашему некотори Стефан Трубетихъ или Чатчиѣ из Сентандреја, Епархији будимској и оставил, своју жену, именем Јелисавету и рождену Ивановихъ предъгета, коеј го поче такви та вси за Чилове, ољети. Сљедователње, Јанош Мирматешко, из Васиове, Епархији вершачкој, оставил жене именем Ева, рождену Шуркичули, такоже из Васиове, нојего витали се, за Чинось, за октомвриј

сега љета. Стефан Лакитић, из Шеда, Епархији Архиепископаи Митрополитија оставил своју жену Софију, који витарати Почиањетсја о 16. Октомврија сега љета и совершитсја у посљедњим, априлија 1793. љета, на дње. Самоило из села Великаго Шина, Епархији вершачкој, оставил своју жену Петру и побегл који цитира сја 6. нојемврија. Изволите, дакле, во всјех парохиах протопопијата вашег пуплично попржеде даном вам налагает за 6 Мјесјаца.

Темишвар, 8. Ноемврија 1792. Из Конзисторијума Епископате темишварскија.

Максим Секулич, архимандрит, Бездин.

Превод:

Најпоштованијем господину протопрезвитеру,

Подсетићете се да вам је већ једанпут овог месеца текуће године писмено саопштено:

1. Ако би неки људи без пасоша лутали свуда до калуђера, Вашем благочашћу у погледу ове материје поновно се налаже и поверава да калуђере упозорите да мотре не само на странце, него на све у нашој Епархији темишварској –били они познати или непознати. Уколико та особа неби имала пасош, добијен од свог манастира или од најугледнијег конзисторијума, одмах је треба ухватити и послати месној Команди, а чување и све трошкове у Темишвару уредити.

[2]. На исти начин се парохиајалним свештеницима поверава, а уједино и наређује да добро чувају своју парохиају и из ње, без дозволе свог протопрезвитера, не одсуствују 24 сата. У супротном, међутим, ако се неки парох код племства самовољно не би повиновао овој наредби и удаљио би се из своје парохиаје без знања и потврде свог протопрезвитера на 24 сата, одмах га треба пријавити цењеном конзисторијуму. Он неће избећи заслужену казну.

На крају, објављује се вашем благочашћу да је извесни Трубетих или Чатчић из Сентандреје, Будимске епархије, оставио своју жену по имену Јелисавета (рођ. Ивановић) пред лето, на почетку којег је живео у Чилови¹⁰. Даље, Јанош Мирматешко из Васиове¹¹, Вршачка епархија, оставио је летос жену по имену Ева (рођ. Ширкичули), такође из Васиове, но врати се да живи, из пристојности, октобра ове године. Стефан Лакитић из Шеда, Епархија Архиепископа и Митрополија, оставио је своју жену Софију. Он је почео да се повремено настањује на појединим местима 16. Октобра ове године, а завршио крајем априла 1793. године.

¹⁰ Чиклова – Cicolva, румунско католичко село.

¹¹ Румунски градић Бокша Васијова/Воцша Vasiova, за Србе и Хрвате/Hrvate познат под именом *Васиљѐво/Vasiljevo*.

Самуило из села Великог Шина, вршачка епархија, оставио је своју жену Петру и побегао, што се наводи 6. новембра.

Учините, дакле, у свим парохијама вашег протопопијата онако како вам је пре шест месеци јавно наређено.

У Темишвару, 8. новембра 1792. године. Из Конзисторијума темишварске епископије, Максим Секулич, архимандрит бездински.

III. Сигнатура: 143.624.–4.02.1793.г.

Текст је написан традиционалном неререформисаном ћирилицом грађанског типа, на славеносрпском језику.

Транскрипција:

Благоѡвѡвиннѡйшій Г(оспо)д(и)нѡ Протопрезвитерѡ!

²Понежеда Случилося да внѣкоихъ мѣстахъ навзираюћи С(ве)щенниціи ³немогущее Случити се какоѡво нибудь подозренїа, и негодованїа всеви ⁴сочаишее уСудилися Инвалиде всемъ ѡставлене ѡт[ъ] Службе Солдате ⁵обаче подѡ платою Ц(а)рскою живуще вѡнчавати без дозволенїе Ми⁶литарскаго Надлѣжателства Еже весма Нестъ Слободнѡ, Сегѡ ⁷ради Подѡ 4: Јануарїа текущаго лѣта по новомъ кален⁸дарѡ Под[ъ] Ну[умеру] 36: високоСлавнимъ мѣстѡблустителнїи Кон⁹зилиюмъ вѡ будиме Сущинашему Епархіалному Конзисториюму ¹⁰Јакѡже и прочимъ, Епископатомъ наложити Милостъво благо¹¹изволилѡ подручнїи всемъ протопрезвитеромъ и парохїалнимъ ¹²и С(вя)щеникомъ ѡщрѡ Наложити Заповедити да би предѡ ѡт[ъ]¹³Сицеваго вѡнчанїи инвалидовъ, безѡ дозволенїа милитарскаго ¹⁴Надлѣжателства хранилися и ѡпаснѡ и шачуваливѡслѡ дѡ ¹⁵убѡ Сегѡ все высокѡчайшаго Налога Честнѡйшїи Епархіал¹⁶нимъ конзисториюмъ Честъ имѣетъ блгоѡвѡинству ваше¹⁷му Сїе ѡбщититиво еже пакъ своему подручному С(вя)щенство ¹⁸парохїалномъ Сообщивше ѡщрѡ Заповедати да би Не судили ¹⁹сякатори безѡ дозволенїа и допущенїа. Милитарскаго ²⁰аще ли би икотори оваи Севисочаиши Налогъ Приступилѡ ²¹такови Неточїю Парохїи ноичестъ С(вя)щеническїи ѡи ши тся ²²Навѣкъ будетъ. Вѡ Темишварѡ: 4. Фервруа[їя]: [1]793: из Конзи²³сторїума Епископства Темишварскаго. Маѡимъ Секуличъ Архи[мандрит] ²⁴бездински-

Транслитерација:

Најпоштованији Господин Протопрезвитер,

Понеже да случилосја да в некојих мјестах навзирајући свјашченици немогущче је случити се каково нибуд подозренија и негодованија всевисочајшеје усудилисја инвалиде всем остављене от службе, солдате

обаче под платоју цесарској уживушче вјенчавати без дозволеније милитарскога Надлежатељства јеже весманест слободно, сегоради под 4. Јануарија текушчаго љета по новом календару под Нумеру 36. Високославним мјестобљуститељниј Конзилијум в Будиме сушчи, нашему Епархијалному конзисторијуму, јакоже и прочим епископатом наложити милоство благоизволил подручни всем протопрезвитером и парохіјалними свјашчеником оштро наложити и заповедити да би пред отсицеваго вјенчанији инвалидов, без дозвољенија милитарскога надлежатељства хранилисја и опасеј шачували. В слѣду босего всевисокочајшаго налогачесејши Епархијалним конзисторијум честим јејет благоговјејнству-вашему си је општити, војеже пак својему подручному Свјашченство парохіјалном Соопштивше оштро заповедати да би не судили сјакотори без доизвољенија и допушченија. Милитарскога ашче ли би котори овај севисочајши налогп риступил [преступил*], такови неточију парохіји но и чест Свјашченически лишитсја на вјекъ будет. В Темишвар, 4. Фервруа. 1793. Из Конзисторијума Епископства темишварскога. Максим Секулич, Архимандрит Бездински.

Превод:

Најпоштованији господине протопрезвитеру,

Будући да се у неким местима десило да су се надлежни свештеници безсумње и негодовања усудили да инвалиде, као и војнике, отпуштене из службе, који ипак живе од царске плате, венчавају без дозволе Војног надлештва, што је забрањено, 4. јануара ове године, по новом календару, под бројем 36, Високославни конзилијум, уместо надлежног Будиму, нашем Епархијском конзисторијуму, као и осталим епископијама, имао је доброту да нареди да се сви протопрезвитери и парохіјални свештеници који се налазе под његовом влашћу унапред најпажљивије чувају од оваквог венчавања инвалида без дозволе Војног надлештва. Након, дакле, овог највишег налога најугледнији Епархијски конзисторијум има част Вашем Благочашћу ово пренети како бисте свом парохіјалном свештенству ово саопштивши, издали оштру заповест, како се неби судило онима који то учине без војне дозволе и допуштења. Ако би неко ову највишу наредбу прекршио, тај ће за увек бити лишен не само парохіје него и свештеничког чина.

У Темишвару, 4. фебруара 1793. године. Из Конзисторијума Темишварске епископије, Максим Секулич, архимандрит бездински.

IV. Сигнатура: 145.627–5.02.1793.г.

Текст је написан традиционалном неререформисаном ћирилицом грађанског типа, на славеносрпском језику.

Транскрипција:

Бл(а)гоговѣйнеиши Г(оспо)д(и)нъ протопрезвитеръ

² Изъ, Сего приложенаго Здѣ перваго, циркулара доволно хочете ³ рѣзумѣти, Поводы Причинѣ, ѿ Садашнѣмъ рату Нашега всемилостивѣиша⁴го, Монарха сѣ французами, изъ Чегои Какови Окресности е произитимо ⁵ рало, и Какѡ многогаго, Трошка и ждивеніе Потребе Есть, Сего ради препо⁶ручити, вашему бл(а)гоговѣинствѣ и всемъ подручнемъ вамъ, парохіалнімъ С(вя)ще⁷никомъ, да бисте Киждо по возможности, Свои Своего Состояніа и ⁸хѣдужества, Нѣкѣю милостиню Его, величествѣ Сидеви, обстоя⁹тельства, Сотворшиа а понеже да многа общества вароши и прочи Села ¹⁰и коже, разнаго Состояни Хѣдужества Люди, д раговолно понѣ что по во¹¹ль Свои, ѿт[ъ]дають Коима Ови изъволите, поревновати Гдѣ показати, Судети ¹²ревностъ ѿчества Любѡвь и вѣрностъ, Кѣ Своему Закону, Монархѣ ѿт[ъ] Коего ¹³милости, Отеческии Покровительства надѣяти ся имѣемъ правда да Свя¹⁴щенство, Нашега, и Сповѣданіа Никакови, дати Не имѣетъ или прибавили¹⁵Сѣи ніе Страни, развѣ мали приходѡвъ, парохіални и ѿт[ъ] Собственаго Земле ¹⁶дѣланіа обаче безъ сѣмнѣно, Надѣяти ся Есть, да признаніе вѣ томъ великое ¹⁷Слѣдователно имать ѡдѣ Его величества Знаючи ѡ Слабомъ Состояни нашег(о) ¹⁸Клера, и Притом, па къд Часници, Желаютъ бити, вѣ поществованію ѡнѣиши ¹⁹рати На Конецъ вам и благоговѣинствѣ иЗволите в темишварѣ, 5. Маіа [1]793

²⁰ Маѣимъ, Секѣличъ, Архимандритъ

Транслитерација:

Благоговѣјнејши господин протопрезвитер,

Из сего приложенога здје перваго циркулара доволно хочете разумјети поводи причину о садашњем рату нашега всемилостивѣјшаго монарха с Французами, из чего и какови окресности то је произити морало, и како многога трошка [и] ждивеније потребе јест. Сего ради препоручити вашему благоговѣјству и всем подручнем вам, парохіјалним свјашчеником, да би сте кижди по возможности своји и својего состојанија и худужества [художества?], некују милостињу Јего Величеству в сидеви обстојателства сотворшија. А понеже да многа опшчества вароши и прочи села и коже, разнаго состојани и художества људи, драговољно по нешто по вољ својеј, одају ткој има ови изволите поревновати гдје показати, судети ревност ѡчества љубови вјерност, к својему закону, монарху ѡт којего милости, отечески и покровителства надјејатисја имјејем. Правда да свјашченство нашега исповједанија никако видати не имјејет или прибавилис и није страни, развјема ли приходѡвъ, парохіјал-

ни и от сопственаго земљедјеланија. Обаче бесумње но надјетисја јест да признаније в том велико је сљедоватељно имат од Јего Величества знајучи о слабом состојани нашег клера и, притом, пак д[а] часници желејуть бити в пошествованију о њејшњи [нињешњи] рати на конец вами благоговјенству изволите. В Темишвар, 5. Маја 1793. Максимъ Секулич, архимандрит.

Превод:

Најпоштованији господине протопрезвитеру,

Из овог првог расписа, овде приложеног, у потпуности ћете разумети поводи узрок садашњег рата између нашег премилостивог монарха и Француза, те због чега је и из каквих околности он морао проистећи, и колики су расходи и трошкови. Због свега овог поверавамо Вашем Благочашћу и свим помоћним парохијалним свештеницима да, сваки према својим могућностима, те према свом стању и умећу, да извесну милостињу Његовом Величанству уоваквим околностима. А пошто многи становници градова и других села, различитог стања и профила, дају понешто и добровољно, по својој вољи, требало би да их узмете за пример и расудите о ревности, родољубљу и верности према свом закону, монарху од којег се можемо надати очинској љубави и заштити. Истина је да свештенство нашег исповедања или нема никакав приход или га је прибавило с друге стране, осим ситнијих парохијалних прихода, добијених од сопствене обраде земљишта. Ипак, треба се бесумње надати да ће се велико признање зато добити од Његовог Величанства, које је упознато са лошим стањем нашег клера и, притом, пожелети да официри имају успеха приликом окончања овог рата.

У Темишвару, 5. маја, 1793.

Максим Секулич, архимандрит.

V. Сигнатура: 144–145.626–8.05.1793.г.

Текст је писан неререформисаном традиционалном ћирилицом грађанског типа, на рускословенском језику, уз наносе из српског народног језика. У тексту се појављује приличан број словних грешака, које отежавају рецепцију, те су оне дате у угластим заградама и са звездицом. После појединих таквих речи дати су предлози реконструисаних форми. Текст је тешко проходан, постоји доста места где изрази изостају, нема конгруенције и слично. Писање рукописа извршено је емоционално, по дпуним притиском ратног сукоба.

Транскрипција:

Бл(а)гоговѣйнѣиши, Г(оспо)д(и)нь, протопрезви[те]рѣ—
 |² Неточію ѿт[ъ] Слѹжа найпаче, вѣдомостей Славенѡ, Сербс[к]
 ихъ, Сіе Есть |³ в разумленіи имате ѿвоина, нинѣ, трающей Нашего
 всяпресвѣтлѣишаго монарха |⁴ съ французами, которая война, незачтоино
 Подъвигнута Есть, ххххххразвѣ Ед|⁵инсвенѡ Най Нещатливіа ради
 Новости Коя е, била умишлена изъ французомъ |⁶ Сиричь Законѹ, Хр(и)
 стиянскомѹ Неби ти б(о)гоСложеніа ѡбичног ѡц(е)рковнаг ѡбря|⁷товъ,
 и дѹховенства Смотрите, какова би, то Слѣпота Новаяу Свѣтѹ, и ѡ какови
 |⁸ ѡтровъ, кои би се може бити, и весма, далеко, простерли. На погибиль,
 дѹшѣ Человечески|⁹ихъ, ѡчимъ и Самъ б(о)гъ, разгневаній подвигель Не-
 точію Нашего всепресвѣтлѣишаго |¹⁰ монарха, Кои многе, проче, потен-
 тате За уГасити овай Новѡ, Заженій ѡгнь, |¹¹ и бл[а]готііше Поставити,

|¹² Ова пакъ, трающая брань Іакѡ многогѡ, Пролитія крови,
 Челѡвеческіа, та|¹³ко новаца, безъ численіи Кошовати бѹдетъ, а каса Егѡ
 величества довольно |¹⁴ уже, ѡпреждебивші арати, Абѹренціи и Стощи-
 ла се, и изъ празнили се Затѡ Егѡ |¹⁵ Императорское Величество Чрезъ
 мѣсто, блюстителніа мажарскіа вѹ будимъ |¹⁶ Совѣтъ, препорѹчаетъ,
 Нашей, Конзисториумѹ, воежеби, ѹко верховная вѹ дѹховенс|¹⁷тва, в
 листь Совѣтов али Общества Помѣсния Какѡ Клеръ такѡ и Народъ
 Аще |¹⁸ би которое Нибѹдѣ церкви Обретали се, Какови вещь Златніи
 или Сребреніи |¹⁹ ѡнакове, Пакъ кое, кѹ б(о)гѡслуженію вѹ церкви Не
 употребляются, Но в сѣби, Стаяла || затворена, да би таково, Злато,
 или Сребро, одавало ся На потребѹ Егѡ ве|²личествѹ Подъ концію пакъ
 оваковѹю Онтимъ церквамъ, и Манастиремъ, кои |³ такѡ, ѡпределених,
 На то Приманѣ, ѡблигаціи дати, Коликѡ би Новца, та|⁴кова Ствари Ко-
 шовала и накажди, Годъ досовершеніа рата, ѡбични Инте|⁵ресъ На ка-
 питаль дати А по совершении рата Златѡ таково, и првратити|⁶ Сирѣчь
 Даіатель хоча се, примити у натѹри, коликѡ Злато, или Сребро или |⁷ у
 Готовѹ новцу, Коликѡ Ствари, мерѣ имала Неменше, Но Аще би и Лото-
 ви |⁸ Новаца имѣлъ Егѡ, величества подъ интересъ, дати. За 6-лѣта, да не
 по|⁹таетъ такови и Мѹщи и могѹщи всіе время великѹю Помощь Своемѹ
 зако|¹⁰нѹ Монархѹ Сотворити, и пак и изътечени, 6-лѣти свои, Капиталь,
 примити |¹¹ безъ сумнѹ будетъ.

|¹² Тѣм же, убо, изволите ваше бл(а)гоговѣинство, Осемъ
 Насто|¹³яти, Ако въ коемъ мѣстѣ протопопіата вашего Обрѣтается Злата
 или Сребра |¹⁴ во утварихъ, каковы, Неупотреблѣемихъ, Къ церковніамъ,
 Егѡ Слѹженіи да би |¹⁵ се, добрѡхотнѡ ѡт[ъ]давало во употребленіемъ,
 Нашемѹ всемилостивѣишимъ мона|¹⁶рху, ѡт[ъ] куду, пакъ, церкву Не-
 точію Свой Капиталь, Но интересъ примити хо|¹⁷че, Несѹмнѣ но, ипакъ
 ѡнако е ѡбщество показати бѹдетъ С тѣмъ Свое уСе|¹⁸рдное, Послѹшаніе,

вѣрность, и ревность Кѹ Своемѹ Законѹ, монархѹ ѿт[ъ] кѹдѹ |¹⁹ и всякаго, бл(а)годѣянiа Надатися имѹтъ, вѹ темишварѣ – 8. Маia [1]793

²⁰Маѡимъ Секѹличъ - Архимандритъ,

Транслитерација:

Најпоштованији господин ротопрезвитер,

Неточију отслужи најпаче, вједомостеј славено-серпских, сије јест в разумљенији имате от војна, ниње, трајушчеј нашего всјапресвјетљејшаго монарха с Французами, котораја војна, не за что ино подвигну-та јест, развје јединствено најнешчасљивија ради новости која је била умишљена и з Французом, сиреч закону християнскому не бити богосложенија [богослуженија*] обичног о церковнаго обрјатов, и духовенства. Смотрите, какова би, то слѣпотановаја у свјету и о какови отровъ који би се може бити и весма далеко простерл и на погибиљ [погибель*] душ человеческих, очими самъ бог, разгневаниј подвигел, неточију нашего всепресвјетљејшаго монарха, који многе, проче, потентате за уга-сити овај ново зажени огњи благиотишије поставити.

Ова пак трајушчаја бранјако многаго пролитија крови человеческија, тако новаца, беш числени ко штовати будет, а каса је говеличества доволно уже и прежде бивши јарати, а буренцији истоштила се, и испразнила се. Зато Јего Императорско је Величество чрез мјесто блѹстительнија мажарскија в Будимје Совјет, препоручајет, нашеј, Конзисторијуму, војежеби, јако верховнаја в духовенства и совјетова ли опшчества по мјеснија како клер тако и народ, ашче би которо јени буд церкви обрѣтали се, како ви вешчеј златни или сребрени онако вепак којек богослуженију в церквине употребљајутсја, но в сујеби, стајала затворена да би таково злато или сребро одавалосја на потребу Јего Величеству под концију пак оваковују он тим церквам и манастирем којита ко опредѣлених на то примање, облигацији дати, колико би новца, такова ствари ко што вала и накажди годъ до совершенија рата, обични интерес на капитал дати, а посовршенији рата злато таково и првратити [повратити*], сирјеч дајатељ хоча се примити у натури колико злато или сребро или у готову новцу, колико ствар и мере имала, неменше, но аще би и лотови новаца имјел Јего величества под интерес дати. За 6 љета, да не потајетъ такови имущчи и могушчи всије времја великују помошч својему закону монарху сотворити, и пак и истечени, 6 љети свој капитал примити без сумнија будет.

Тјем же, убо, изволите, ваше благочашће, осем настојати, ако в којем мјестје протопопијата вашего обрјетајетсја злата или сребра во утварих како ви не употребљејемих, к церковнијам јегос луженији да би се добротом одавало во употребленијем нашему всемилостивјејшим

монарху, откуд у пак цркву неточију свој капитал, но интерес примити хоче, несумњено, ипак онако је опшчество показати будет с тјем своје усердно је послушаније, вјерност, и ревност к својему закону, монарху, откуду и вејакаго, благодјејанија надати сја имут.

В Темишварје, 8. Маја 1793.

Максим Секулич, архимандрит.

Превод:

Најпоштованији господине протопрезвитеру,

Не само од оних који су у служби, него највише из славеносрпских извештаја ово треба да знате о рату који наш пресветли монарх тренутно води против Француза –не зашто је покренут, него искључиво због нај-несрећније новости која је смишљена од Француза, тј. Да у хришћанској вери нема уобичајеног црквеног служења обреда и свештенства. Размислите какво би то било новослепило у светлости и какав отров –који би се, сасвим је могуће, далеко проширили на погибелъ људских душа, на шта је и сам Бог, разљућен, подстакнуо не само нашег пресветлог монарха¹² [.....], него и многе друге владаре да угасе овај запаљени огањ и успоставе мир.

Овај пак дуготрајни рат коштаће, како проливања многе људске крви, тако и небројеног новца, а каса Његовог Величанства довољно се већ ииспразнила и раније, током прошлих ратова. Зато Његово Императорско Величанство, препоручивши нашем Конзисторијуму, путем Заступног мађарског Савета у Будиму, да – као врховно свештенство –саветује великопоседнике, клер и народ да, у случају да затекну у некој цркви предмете од злата и сребра који се у богослужењу не употребљавају него узалуд стоје затворени, те предмете преда Његовом Величанству. Он тим црквама и манастирима које су одређене зато (треба) да изда потврду колико би новца такав предмет коштао, као и уобичајену камату на капитал за сваку годину до краја рата, а након завршетка рата то злато да врати, тј. Особа која је предала извесни предмет може, ако жели, да га прими назад у натури или у готовом новцу који одговара вредности ствари, не мање и ако би лотова¹³ новаца имао, његово величанство треба уз камату да га да.

Ако такве предмете не затаји онај који их поседује и који може у ово време у великој мери помоћи свом законском монарху, он ће опет након шест година безсумње примити свој капитал.

Због свега овог, дакле, учините доброту, ваше величанство, те настојте да се, ако се у неком месту вашег протопопијата затекне злата или сребра међу опремом која се не употребљава за црквене потребе, оно да

¹² Овде је текст избрисан.

¹³ Један лот = гомила, хрпа новца (у преносном смислу).

нашем свемилостивом монарху, од којег ће му бити враћен не само капитал, него и камата. Сигурно је да ће овакво друштво тиме показати своју усрдну послушност, верност и ревност према својој вери и монарху, одакле се могу надати и свако мдоброчинству.

У Темишвару, 8. маја 1793. године. Максим Секулић, архимандрит.

VI. Сигнатура: 144.625–20.07.1793.г.

Текст је писан традиционалном неререформисаном ћирилицом грађанског типа, рускословенским језиком са наносима из српског народног језика. Поред тога, у тескту има доста словних грешака које отежавају рецепцију те су у угластим заградама (и са звездicom) после појединих таквих речи дати предлози реконструисаних форми.

Транскрипција:

Бл(а)гѡгѡвѣинѣиши Г(оспо)д(и)нѣ Протопрезвитерѣ.

²Егѡ С(вя)щенѣ и шее цесарѡ Кралѣвское величество Средствіемъ висо³кѡ Славнагѡ мѣсто блюстителнагѡ Совѣта Мажарскагѡ вѣ будимѣ Кодѣ ⁴Числомъ 14⁷-.Маия лѣта Текѣцагѡ Н[умерѣ] 11485. Блѡтробнѣише Заповедити ⁵Изволи, Есѣ да одѣ Селѣ Есѣ вѣ предѣ Ни Еданѣ Странии изѣ Чѣждагѡ ⁶ц(ес)арства С(вя)щенныхѣ в' Сихѣ Странахѣ Не би вѣ дѣиственостѣ, и на парохіи ⁷приставляетѣ, Но всегда, Синова, изѣ здѣ рожденіи ѡт[ѣ] Контрибентовѣ Сегѡ ⁸Царства да преставлю Егѡ, и дѣиствителни Пароси, да бивають раз⁹нихѣ ради узроковѣ, и Приключеніа.

¹⁰Слѣдователнѣ ѡт[ѣ] бвивлятелства вамѣ и всѣмѣ вашимѣ ¹¹подѣречнимѣ Парохіалннимѣ, С(вя)щникомѣ, Еликѡ, Касистваврачащих[ѣ] се ¹²ради Католикѣ, За Себѣ, узимаѡ Нашегѡ Исповѣданіе Женѣли бѡ дѣвой¹³кѣ, бѣдинашѣ узимаѡ римскагѡ Закона, дѣвоикѣ и Женѣ, Такови всегда ¹⁴ѡстаетѣ вѣнчати се у римской церкви, и Чрезѣ Самѡ Катѡлическагѡ ¹⁵С(вя)щенника; ѡбаче всегда Коегѡ Закона, дѣвоика, била би, мѣсномѣ Своему ¹⁶Парохѣ, вѣнчаницѣ платити да должна бѣудетѣ Е жена тои Конецѣѡт[ѣ] ¹⁷биявается, вашему бл(а)гѡгѡвѣинствѣ, да у Свакой Церкви Протопопійта ¹⁸вашегѡ Народѣ, Пѣбличнѡ, Сіе явити се, Завѣдомостѣ Даннѡ ¹⁹вѣ Темишварѣ 30 дѣневи [1]793. Юліа 20 Іа вѣ Конзисторіума Епархіи ²⁰Темишварскагѡ Маѣимѣ Секѣличѣ Архіи²¹мандритѣ бездинѣ

Транслитерација:

Благоговјејњејши Господин Протопрезвитер.

Јего Свјашчењејшеје Цесаро-краљевскоје величество, средствіемъ Високославнагѡ мјесто блюстителнагѡ Совјета мацарскагѡ в будимје,

код числом 14. маја, љета текушчаго Нумера 11485, благоутробњејше заповедити изволили јесу да одселје јесу в предније дан страни и из чуждаго царства свјашчених ис их страна хне би вдјејственост и на парохии пристављајет, но всегда, синова из здјерождени от контрибентов сего царства да престављује го, и дјејствительни пароси да бивају тразних ради узроков и прикљученија. Сљедовательње, отбвивљательства [отбијательства*] вами всјем вашим подречним парохиялним свјашчеником, јелико касиства [касајетсја*] врачашчих се ради католик за себје узимао нашего осповједаније жене ли бо девојку, буди наш узимао римскаго закона, девојку и жену, такови всегда остајет вјенчати се у римској цркве, и чрез само католическаго свјашченика; обаче всегда којею закона, девојка, била би, месному својему пароху, венчаницу платити да должна будет, је жена тој конецъ отбијавајет сја [отбивајет сја*] вашему благоговјејству да у свакој цркве протопопијата вашего народ је, публично, си је јавити се за вједомост.

Данов Темишварје, 30 дeneви 1793. Јулија, 20. Јав Конзисторијума Епархији темишварскаго, Максим Секулич Архимандрит Бездин.

Превод:

Најпоштованији господине протопрезвитеру,

Његово Свештено Царско-краљевско Величанство издало је, посредством Високославног савета уместо надлежног Мађарског, у Будиму, под бројем 11485, 14. Маја ове године, најмилосрднију заповест да се од сад ниједан страни свештеник, као ни онај из земаља другог царства не постави на положај у парохии, него да он буде изабран међу овдашњим синовима од стране пореских обвезника овог царства, а активни пароси да се ангажују у различитим проблемима и дешавањима.

Дакле, вама и свим вашим парохиялним свештеницима налаже се избегавање (дужности) због оних католика који се враћају и узимају жене или девојке наше вере. Ако наш буде узимао девојку или жену римског закона, такви увек могу да се венчају у римској цркви од стране католичког свештеника.

Међутим, којею год вероисповести девојка да буде, увек мора да плати венчаницу (венчани лист) месном пароху, што се у том случају шаље Вашем благочашћу да би се ово јавно народу ојавило у свакој цркви вашег протопопијата, у року од 30 дана. Издато у Темишвару 20. јула 1793. године. Извештај јав. Конзисторијума Епархије темишварске, Максим Секулић, архимандрит Бездина.

Евангелію и Говори да бУдемо всегда Готови Уко Невемиднени Часа ⁴² во онъ же Синь Человечески придеть _____

¹¹ Подъ-9- Іюліа Той же високоСлавни Конзилиума Но[мера] 278. ² подъ, 16855-пишетъ да разумѣло се, и Уко и многа мѣста преобладала ³ Есть венерина болѣзнь, Тое Есть франціе Ако ЕсУ многи Зараже-ни Ст⁴радають и она Навише и Горше преобладава Есть того ради, и На⁵лажеть да Елико, возможности бУдетъ С(вя)щеници парохіал-ни Свой На⁶родъ по парохіи учить, Страху б(о)жію Наставляютъ на блгѡгодное Жітіе ⁷ и да и от[ъ]вращаютъ отъ Онаки Нечистихъ, дѣль СУКоими ид(У)шУи ⁸тѣло Свое убиваютъ и Еще и горше да и весь, домъ Свой Не греша ⁹ Подъвергаютъ, и трѣють Со онаковими болѣзнями, Неисцѣленіими--

¹⁰ ---Но[мера] 265. На послѣдокъ, Подъ 16. Авгѣста. Но[мера] 19146--

¹¹ ВисокоСлавни, Конзилиумъ изъ вѣствуетъ Уко Насихъ Скоропрош¹²лихъ, днешъ Какѡ изъ вѣдомости, или Новинъ разумѣвается Нашего ¹³ всепресвѣтлѣйшаго Монарха вишнимъ Промисломъ, бл(а)гословено бистъ¹⁴Сѡрожіе Над[ъ] Супустати Нашима и Они по бѣждени Суще от[ъ] Нашего во¹⁵инства Завоеваніе Гради и мѣста СоЕ домомъ, возвратишиС Сего ¹⁶ ради, да прилѣжннее молитве и моленіе сУ бл(а)гѡдареніемъ, воздати Че¹⁷ловеко любовомУ, б(о)гУ, За толико іе Егѡ, бл(а)гѡдѣнія изъмени се Надъ ¹⁸ Ними Затѡ По приати цилкѣлари Сего вУ Первѣю, Неделю или ¹⁹ Какови, Ни бУдъ приключитисУ и мѣщи Празникъ, На Знанѣ СвоемУ ²⁰ ПарохіалномУ, НародУ да и ти да Соберет-ся вУ церковна б(о)жественѣю ²¹ литѣргіи по совершенію Тоие бл(а)гѡдареніе Пѣблично б(о)гѣсемъ да у²²чинити сУ Ектеніями, и Молитве С(ве)т(а)гѡ Амвросіе тебе б(о)га хвали²³мъ, и Пѣтіе мѣ все ове, Завѣдомость и Наставленіе Овожеи Затѡ²⁴чное исполненіе вашемУ бл(а)гѡговѣнству обавляетсУ Виже подручни ²⁵ мѣ вамъ С(вя)щеникомъ всѣмъ пошлите, да они Преписав ше Сей цилкѣли²⁶рѣиСилУ того Знающе, вУ се Исполненіе Какѡ прописан[о] Есть в темишварь 18--²⁷Авгѣста--[1]793 Изъ Конзисториума Епископ[а]та Темишварскагѡ-- ²⁸ Маѣимъ Секуличъ, Архимандрить. бездин

Транслитерација:

Благоговѣјѣјшему господин протопрезвитер, ВисокоСлавни мѣ-стоблѣустителни совѣт мацарској, под 9. Јулија сего љета под новому календару номером 16068, налагајет всјем епископатам восточнога неу-нитскаго закона сушчим подвладѣјенијем дома аустринскаго јако да не би унапред акне и један прима ли се римкатолик који би хотѣл приступити восточној цркве, такови да се всегда имао правити восточној цркви и

к својему пароху, код којег он за 6 недеља да настављајем будет катахи-зицију тамо да слиша. И ашче не ослабљено би при мњенију својему, оста-ла се, сирич воје же прити ___восточној цркви и споведанију имјеј, от својег пароха отпуститељнују грамоту или писанија свидјетелства да он за 6 недеља упароха својег по пропису всевисочајшем у били катихи-зис слишал, тог да је го превестијем у сопричтати цркве восточној. Сље-доватељне, ашче ли калвин или лутуран прити хотјел би, таковаго без всјакаго свидјетелствованаго писанија свободно јест примити и сопричта-ти цркве восточној. У римокатоличкој обаче, закон, из којег год зако-на, тко ће прити свободно је му буде ти кром је всјакија катехизицију, от својег пароха да пријумљут сја.

Номер 256. Тој же, високославни конзилијум под числом 12. јунија, номер 16353 обавља је тако који имушчи злато или сребро хотјел би дати Јего Величеству под интер, како и прежде осем пространије обављено јест, тако ви да даде ту армицију или у солару, где хоче, и квиту, примити отуде и повељу ди обављено, о том јест како у солими, тако и у армицију да им утпримити и даљше отправљати, а да вишим злато или сребро да квитирајут.

Номер 244. Јешче, тојже Високославни конзилијум извјестујет, разумело се да неки у Ердeљу, мјестах прости народ подвигли се и звсес-верија [сујеверија?] својег по извенију неких, старопутних, влашких календарова ко би сего времене суду божји, и тко бити, и того ради, својевер[не?] парохијалне свјашченике убјеждевајут такове фалерне календаре имјети им, осем из тегже календаров доказати кад че бити ти сут божји. Сљедовати и овога ради сујеверјеј многи су, смјешеним по неких мјестах сљедовали. Сего ради, ако би такви умствованије у сестрани каквим образом прослули се, свјашченици парохијални добро да позор-ствујет да би народ свој отврашчали од таковаго всујеверија, за њеже же о тем свидјетелствујушче Свјатому јевангелију ни ангели не знајут ток мо отец једин небесни то чију нас. Научајет сам Бог во Свјатом јеванге-лију и говори да будемо всегда готови, јако не веми дне ни часа во онже Син Человјечески придет.

Под 9. Јулија тојже Високославни конзилијума, Номер 278, под 16855, пишет да разумело се и јако и многа места преобладала јест ве-нерина бољезн, то је јест франције. Ако јесу, многи заражени страдају-ти она навише и горше преобладавајет. Того ради и налажет да је лико возможность и будет, свјашченици парохијални и свој народ по парохији учит страху божију, настављајут на благоугодноје житије и да и отвращ-чају то то наки нечистих дјел с којими и душу и тјело своје убивајути, јешче и горше, да и вес дом свој нагреша подвергајут ит рујут со онако-вими бољезними, неисцеленими.

Номер 265. Напоследок, под 16. августа, номер 19146 Високославни конзилијумъ известује тјако насих скоропрошних, днеш, како из вједомости или новин разумјевајет сја, нашего всепресвјетљејшаго монарха вишњим промислом, благословено бисторожије над супустати нашима и они, побеждени су шче от нашего војинства завојеванијег ради и места, соје домом, возвратиши сја. Сего ради, да приљежније је молитве и мољеније с благодаренијем, воздати человеко љубивому Богу за толикаја јего, благодарјенија измени се над њими. Зато по пријати циркулари сего, в первују недељу или како вини буд прикључити сја и мушчи празник на знање својему парохијалному народу да и ти да соберет сја в церковна божественују литургију и, по совершенију то је, благодареније публично богу осем да учинит и сјектенијама и молитве свјатаго Амвросије тебе бога хвалим и пјетијем. Все ове за вједомости настављеније ово же и заточно је исполњеније вашему благоговејнству обављајет сја. Виже подручним вам свјашчеником всјем пошљите да они, преписавше сеј циркуларисилу того знајушче, все исполњеније како прописан јест.

В Темишвар, 18. Августа 1793. Из Конзисторијума Епископата темишварскога Максим Секулич, Архимандрит Бездин.

Превод:

Најпоштованијем господину протопрезвитеру,

Високославни заступни мађарски савет, дана 9. Јула ове године, по новом календару, под бројем 16068 наређује свим епископијама источне унијатске вероисповести, које су под влашћу аустријског дома, да се унапред не прими ниједан римокатолик који би хтео да приступи источној цркви. Такав мора увек да се упуту источној цркви и код свог пароха, код којег ће он слушати катехитизацију током 6 недеља, и ако би он остао при свом мишљењу у истој мери, тј. Да приступи источној цркви и вероисповести, тада од свог пароха да добије грамоту разрешавања или писана сведочанства да је он шест недеља боравио код њега по пропису и слушао катихизис, и да буде преведен и прикључен источној цркви.

Друго, ако би калвиниста или лутеран хтео прићи, таквог, без икаквог писаног сведочанства треба примити и иприкључити источној цркви. Међутим, у римокатоличкој цркви свакоме је слободно да пређе без катехитизације, које је год вероисповести, и да буде примљен од свог пароха.

Број 256. Исти Високославни конзилијум под бројем 16353, дана 12. јуна, објављује да ако би неко, ко има злато или сребро, хтео да га да Величанству под камату, о чему је и раније опширније објављено, тај треба да да на царину или у солару¹⁴, где хоће, и примиће признаницу и

¹⁴ Солара или солима јесте место (кућа) где се врше административни послови у вези са руковањем и продајом сољу.

потврду. Као у солими¹⁵ тако и у армицији. И на царини и у солими морају примити и прослеђивати злато и сребро, за које раније морају признаницу да издају.

Број 244. Поред горенаведеног¹⁶, исти Високославни конзилијум извештава да се сазнало како у Ердeљу неки прост народ, подстакнут својим сујеверјем, према објашњењу из неких старих влашких календара, како ће ових дана бити суд божији, убеђују своје парохијалне свештенике да ове погрешне календаре набаве, како би им из њих открили када ће бити суд божији. Због овог сујеверја многи су по неким местима пошли за онима који су побунили народ. Због тога, ако би се такво мудровање у овој земљи прочуло на неки начин, парохијални свештеници треба добро да пазе, како би свој народ одвраћали од таквог сујеверја, будући да према Светом Јеванђељу, ни анђели незнају о томе ништа, само Отац једини небески. Но, нас ће сам Бог научити. У Светом Јеванђељу он нам говори да ми, који незнамо дана ни часа када ће *Син чeловјечески* [Исус Христос—наша белешка] доћи, будемо увек спремни.

Дана 9. јула исти Високославни конзилијум, под бројем 278, 16855 пише да се сазнало како је у многим местима преовладао сифилис, тј. Француска болест. Заражени ће страдати, а она се све више и силније шири. Због тога се и наређује да, ако буде било могућности, парохијални свештеници уче свој народ по парохији и подучавају га примереном животу, те да их одвраћају одо наквих нечистих радњи којима и душу и тело уништавају чиме, што је још горе, сав свој дом излажу и трују онаквим неизлечивим болестима.

Број 265. На крају, дана 16. августа, под бројем 19146, Високославни конзилијум извештава да се сазнало, како извести тако и из новина, да је пре неколико дана оружје нашег пресветлог монарха вишњим промислом било благословено над нашим непријатељима и они, будући да су били побеђени од стране наше војске у ратовању за градове и места, вратише се својим домовима. Због свег овог, да се ревностије молитве и мољење са захвалношћу упуте човекољубивом Богу за толика његова добра дела. Зато, поподне се њиховим извештајима, наредне недеље или на неки предстојећи празник треба обзнанити свом парохијалном народу да се скупи у цркви на свету литургију и након ње, да се ода јавна захвалност богу за ово, уз јектенија¹⁷ и молитве Светог Амвросија „Тебе—Бога, хвалимо“ и појањем. Све се ово, ради знања и учења, објављује Вашем благочашћу, како би се у потпуности испунило. Ви пак ово свим

¹⁵ в. 1

¹⁶ Овај део превода не прати текст у потпуности, јер има много словних грешака и тешко је продрети у оно што се заиста желело написати.

¹⁷ Кратке молитве као саставни део богослужења.

помоћним свештеницима пошаљите да они, преписавши овај распис и упознавши се са његовом снагом, све испуне, онако како је прописано.

У Темишвару, 18. августа 1793. Из Конзисторијума Темишварског епископата, Максим Секулич, Архимандрит Бездина.

Цитирана литература

АРСИЋ, Ирена, „Улога Српске православне цркве у оснивању и у раду Матице српске у

Дубровнику“, Београд, 2010.

БИРТА, Иван, „Духовна култура Срба у румунском Банату (18. век)“ у Искодишта 3,

Темишвар/Ниш, 2017, 17-32.

ЈОВАНОВИЋ, Томислав, „Досадашња пракса у издавању старих српских споменика, Стандардизација старословенског ћириличног писма и његова регистрација у Уникоду“, Зборник радова са међународног научног скупа одржаног од 15. до 17. октобра 2007. године, САНУ, Научни скупови, Књига СХХV, Одељење језика и књижевности, Књига 20, Београд 2009, 85-93.

ОРФЕЛИНЪ, Захарија, „Славенская и Валахијска каллиграфија“, Карловца Сремскомъ, 1778.

Извори

Istoria Banatului Timișan (Историја тамишког Баната), 1781-1801, Timișoara (Темишвар - у рукопису, Archiv BIRTA (Архив БИРТА)).

Ivan P. Birta

THE LIFE AND INFLUENCE OF THE SERBIAN CLERGY IN THE AREA OF THE ROMANIAN BANAT (1790-1801)

This paper brings a full transcription and transliteration of 13 manuscripts, written in Slavonic –Serbian language and unreformed Cyrillic, written in Russian cursiv and transcribed and translated into the Serbian language. The content is strictly administrative-theological and contains the provisions of the church consistorium from the Banat districtus in Romania. The manuscript pages were later added to the book, and at the beginning of the 20th century a walnut leather cover was produced for it. The initial sheets (pages 1-18) as

well as pages 119-120 are missing, while pages 116 and 204 remain empty (unwritten).

Manuscripts were written mainly on the mixture of Russian-Slavonic and Russian literary languages, with sporadic applications of the Serbian language. The traditional unreformed civilian Cyrillic type was used, written in Russian. A number of mistakes appear in the paper, which make the reception difficult. Square brackets or an asterisk (*) are used in cases where such mistakes can affect comprehension. In such individual cases, we give proposals of reconstructed forms.

It should be kept in mind that at the end of the 18th century, the Russian-Slavic language was incomprehensible not only to ordinary people, but also to the majority of the members of the Serbian clergy in Romania. If we take into consideration other manuscripts of the Carashovian archives, we may conclude that on that occasion a new mixed language, referenced as the Slavonian-Serbian language, is found. This is a mixture of the Russian-Slavic and folk language, as well as certain Romanian expressions. This language is also uneven among the authors of the 18th and 19th century manuscripts, which can usually be seen from the annexed texts.

In this period, in which a large part of the Serbian people was under the rule of the Turks, the Church Slavonic language of the Russian editorial helped the Serbs preserve the cultural tradition and their own literary language as the basis for the Serbian national revival in the 19th century.

This work is an original contribution to a better understanding of the life and work of the Serbian clergy within the Banat church as well as political and economic opportunities in Wallachia during the 18th and 19th centuries.

Key words: Archimandrite, Banat, Bezdin, Carashovian, Grgeteg, Sekulici, Vidak

ПРИКАЗИ
BOOK REVIEWS

